

... ik wil niet meer...

Brechtje Hallo-van Bakkum

Voordat ik haar kamer op kan, moet ik vier keer een code gebruiken. Eerst bij de deur voor de lift. Deze heeft een code voor het geval dat de dementerenden gaan dwalen en per ongeluk naar beneden gaan. Dan de algemene deur van de afdeling. Hier hangen kaartjes en briefjes om bezoek op het hart te drukken zich ervan te vergewissen dat zij niet per ongeluk een meeloper hebben. Dan kom je in een klein halletje. Nog een deur op slot. Ik kom bij een gang waar huiskamer 1 is. Dan nog weer een codedeur, naar huiskamer 2. 'Gesloten' is hier goed georganiseerd.

Precies na de deur is haar kamer. De kamer is licht en ziet er mooi uit. Haar dochters en schoondochters hebben er kijk op hoe een appartement in te richten. Mooie witte meubeltjes, een groot Boeddhabeeld met een elektrisch kaarsje en een wand met wat foto's van haar kinderen en van het toneelgezelschap waar ze bij hoorde. Op haar bureautje liggen een kleurboek en mooie potloden onaangeroerd. Deze kamer lijkt recht uit een folder te komen.

Mevrouw Ter Borg is een cliënt die al een tijdje meeloopt in het verpleeghuis. Ik ken haar van verschillende opnames op de revalidatie-afdeling. De eerste keer was ze gevallen van de trap. Ze had grote bloedingstoringen en kneuzingen waarvan zij moest revalideren. Eenmaal thuis ging het al snel weer mis. Telkens kwam ze terug met vage klachten. Een keer was ze uitgedroogd, een andere keer had ze een groot vitaminedekort. Telkens wanneer ze het weer op de rit had mocht ze naar huis. En dan was ze binnen de kortste keren weer terug. Nu woont ze in het verpleeghuis, op die kleine maar mooie kamer. Ik spreek haar aan, ze herkent me meteen. 'Hallo, ben jij het, kom maar binnen', zegt ze. Het is een hartelijk welkom. We praten even over hoe de opname is verlopen en de periode daarvoor. Het is allemaal vaag voor haar. 'Soms denk ik te donker. Dan denk ik, ze hebben me hier gedumpt.' Zelf weet ze wel dat haar familie het beste met haar voorheeft, maar soms is het lastig om dat te voelen. Ze heeft sterke emoties die haar lijken over te nemen, zowel in de somberheid als in blijdschap. Op de afdeling is ze het zonnetje in huis. Ze helpt de mensen die ziek zijn, brengt een kopje thee voor haar buurvrouw en dekt de tafel. Ze functioneert eigenlijk veel te goed om op deze afdeling te wonen. Maar thuis ging het echt niet meer en dat weet ze zelf goed.

Mevrouw Ter Borg voelt zich opgesloten, daar heeft ze veel last van. Het benauwt haar dat ze niet zelf even weg kan. 'Er moet altijd iemand met me mee, het vliegt me naar de keel.' 'Waarom ga je hiermee akkoord?', is mijn eerste vraag. Ik zie in haar blik iets veranderen. Van een depressieve oude dame naar een ondeugende blik die jeugdig aandoet. Alsof er een zwaar gordijn verschuift in haar blik. In een open gesprek bespreek ik met haar de mogelijkheid om niet akkoord te gaan met hospitalisatie, om strijdbaar te blijven. Een patiënt moet moed hebben om zichzelf te blijven. Dat kost moeite, het is een hele klus om te blijven wie je bent in een omgeving waar iedereen iets van je verwacht.

Ze biecht me op: 'ik wil niet meer...', en dan schiet mij een gedichtje van Annie M. G. Schmidt te binnen met de naam 'ik ben lekker stout': Ik wil niet meer, ik wil niet meer! / Ik wil geen handjes geven! / Ik wil niet zeggen elke keer: / Jawel mevrouw, jawel meneer... / nee, nooit meer in m'n leven! / Ik hou m'n handen op m'n rug / en

ik zeg lekker niks terug! [...] En heel hard stampen in een plas/ en dan m'n tong uitsteken/ en morsen op m'n nieuwe jas/ en ik wil overmorgen pas/ weer met twee woorden spreken!/ En ik wil alles wat niet mag,/ de hele dag, de hele dag!

Als ik dit aan haar voorlees zie ik de kracht in haar ogen, het lijkt of ze rechterop gaat zitten. Als het uit is, moeten we allebei hard lachen. 'Precies!', roept ze uit. 'Dit is het, precies dit!'

Haar blik richt zich nog eens naar binnen. Ze kijkt om zich heen. 'Moet je nou kijken hoe het er hier uit ziet. Al- lemaal theater, buitenkant. Als ze me het zonnetje noemen speel ik mijn rol met verve. Maar niks hier is van mij, ik voel er niets bij. Alles komt uit een theaterstuk, ik ben een rekwisiet geworden in het verpleeghuis. En daarmee een rekwisiet in mijn eigen leven en het leven van mijn kinderen. Ik doe er niet echt meer toe.'

Er wordt een moreel beraad georganiseerd. Ik wil graag dat mevrouw Ter Borg naar buiten kan met haar eigen sleutel. Op het moment dat ik dat roep, gaan de alarmbellen rinkelen. Kan dat wel, wat nou als... Het moreel beraad draait om de vraag 'Is het voor mevrouw Ter Borg goed om haar eigen sleutel in beheer te hebben?' We verkennen samen met het team van zorgmedewerkers, manager, arts en psycholoog die mogelijkheid. Een aantal zorgmedewerkers hebben er duidelijk moeite mee: 'Wat nou als ze in mijn dienst weg loopt?' Maar de meeste teamleden zijn het ermee eens: we kunnen het haar in elk geval aanbieden. We spreken over de onderliggende waarden. Veiligheid, dat staat voorop. Vrijheid, dat gunnen we haar met name in de goede periodes. We praten over verantwoordelijkheid, wie voelt zich verantwoordelijk en waarvoor? Veel van de gevoelde verantwoordelijkheid is feitelijk niet onze verantwoordelijkheid. Familie staat vierkant achter het idee om mevrouw een eigen sleutel te geven, zelfs als dat betekent dat het mis zou kunnen gaan. Zij zien dat moeder lijdt onder de gesloten deuren. Mevrouw is goed bekend in de buurt en niet in staat om echt ver weg te lopen; daarvoor heeft ze voldoende ziekte-inzicht. Een enkele zuster spreekt zich uit: 'Ik vind het wel spannend maar wel goed om een keer buiten de regels te treden, daar heeft ieder mens behoefte aan'.

Drie dagen later zie ik mevrouw Ter Borg met haar eigen sleutel om haar nek beneden in het restaurant. Ze heeft de tekst van het gedicht op haar rollator geplakt. We lachen er samen om. Ze loopt rechtop en straalt weer. Ze is nog lang niet klaar met het leven.

Brechtje Hallo-van Bakkum, geestelijk verzorger bij zorgcentrum Het Zand in Zwolle. b.hallo@hetzand.nl